

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА РИНКУ ДЕРЖІВНИХ ОБЛІГАЦІЙ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі досліджені та визначенні особливості банківського менеджменту при роботі з облігаціями внутрішньої державної позики в поточних політико-економічних умовах.

Ключові слова: облігації внутрішньої державної позики, ринок цінних паперів, військові облігації, суб'єкти ринку.

Abstract

This work examines and defines the peculiarities of bank management in the implementation of operations with domestic state loan bonds in the current political and economic conditions.

Keywords: domestic state loan bonds, securities market, military bonds, market entities.

Вступ

Протягом останніх років відбулися істотні зміни у роботі банків на ринку банківських послуг. Зокрема, у зв'язку з наявністю суттєвих пілг в оподаткуванні та бажанням громадян нашої держави допомагати Збройним силам України коштами, все більше фізичних та юридичних осіб вкладають свої тимчасово вільні кошти у державні облігації.

Метою роботи є визначення особливостей банківського менеджменту при роботі з облігаціями внутрішньої державної позики в поточних політико-економічних умовах.

Результати дослідження

Основним інструментом державних запозичень, які слугують фінансуванню бюджетного дефіциту та здійсненню рефінансування державного боргу є облігації внутрішньої і зовнішньої позики. Емісія цих державних паперів здійснюється Міністерством фінансів України відповідно до своїх повноважень. Так, Мінфін розробляє й оприлюднює орієнтовні графіки розміщення внутрішньої державної позики (ОВДП), встановлює терміни обігу облігацій ОВДП, встановлює граничний рівень доходності за ними тощо [1]. Під час визначення доходності за ОВДП враховується граничний рівень доходності, встановлений Міністерством фінансів. Дохід за ОВДП визначається як середньозважена доходність за конкурентними заявками. У такий спосіб влада залучає необхідні державі фінансові ресурси.

Депозитарієм для ОВДП є Національний банк України, оскільки саме він здійснює централізований облік цих цінних паперів у бездокументарній формі [2].

Кабінет Міністрів України визначив перелік первинних дилерів для згаданих операцій – це центральний банк і банки, що відповідають встановленим вимогам, а саме АБ «УКРГАЗБАНК», АТ «Ощадбанк», АТ «Райффайзен Банк», АТ «ОТП Банк», ПАТ «Сітібанк», АТ «Укрексімбанк», ПАТ «ПУМБ», АТ КБ «ПРИВАТБАНК», ПАТ «СЕНС БАНК», ПАТ «КРЕДОБАНК», ПАТ АБ «ПІВДЕННИЙ» [3]. Такі банки мають виключне право на купівлю ОВДП у процесі їх первинного розміщення, а менеджмент цих банків зобов'язав своїх працівників організувати роботу з державними цінними паперами зі своїми клієнтами (як юридичними, так і фізичними особами) на належному рівні. У таблиці 1 представлені актуальні дані щодо ОВДП, які знаходяться у обігу.

Таблиця 1 – ОВДП, які знаходяться в обігу, за номінально-амортизаційною вартістю станом на 01.03.2023 р. [4].

млн. грн.

Вид ЦП	Усього	Облігації, які знаходяться у власності					
		НБУ	банків	юридичних осіб	територіальних громад	фізичних осіб	нерезидентів
Всього	1 429 770,18	696 969,95	529 624,25	109 850,19	2 793,27	33 391,21	57 141,32
ОВДП, номіновані в гривні	1 317 498,75	696 969,95	447 580,65	97 114,34	2 793,27	16 545,32	56 495,22
ОВДП, номіновані в іноземній валюті, у т.ч.	112 271,43	0,00	82 043,60	12 735,85	0,00	16 845,89	646,09
ОВДП, номіновані в доларах США	79 678,04	0,00	51 275,28	11 718,37	0,00	16 038,29	646,09
ОВДП, номіновані в ЄВРО	32 593,39	0,00	30 768,32	1 017,48	0,00	807,60	0,00

Дані таблиці свідчать, що фізичні особи надають перевагу придбанню ОВДП в іноземній валюті. Відповідно, частка облігацій, номінованих у гривні, що знаходиться у власності фізичних осіб незначна і становить 1,3 %, в той час, як частка ОВДП, номінованих у доларах становить 20,1%, що, зокрема, пояснюється привабливою для громадян доходністю.

Інвестування в державні цінні папери є вигідним для громадян України ще й тому, що з отриманого доходу фізична особа не сплачує податок на доходи фізичних осіб та військовий збір.

Робота працівників банку з купівлі державних цінних паперів є доволі кропіткою і займає багато часу, оскільки вимагає оформлення угод, відкриття рахунків, переказу коштів, контролю за оплатою коштів депозитарній установі тощо. Окрім цього, банки, які активно працюють з клієнтами щодо обігу цінних паперів опиняються в складному становищі, оскільки вони втрачають ресурси юридичних і фізичних осіб, які б могли бути розміщеними на депозитних вкладах. Тому протягом останніх років зросли тарифи банків за операціями з цінними паперами, що робить інвестування в ОВДП у розмірах менше 500000 грн. та 40000 доларів США економічно невиправданим. Також з метою припинення відтоку депозитних вкладів банки були змушені підняти процентну ставку за депозитами.

Однак, якщо за посередництво у продажу ОВДП банки отримують комісійні, то від продажу військових облігацій – жодних доходів. Оскільки менеджмент банків не зацікавлений у реалізації військових облігацій, держава була змушена додатково запровадити продаж зазначених цінних паперів через державний інтернет ресурс «Дія».

Висновки

Встановлено, що первинними дилерами є 11 комерційних банків, які відповідають вимогам, встановленим Міністерством фінансів. Операції з ОВДП є доходними для банків, однак, завдяки більшій доходності та наявності пільг щодо оподаткування доходів банки можуть втрачати кошти клієнтів, які раніше були розміщені на депозитних вкладах. Натомість за роботу щодо продажу військових облігацій банки доходу не отримують.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Боргова політика : *Міністерство фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/borgova-politika>
2. Про порядок проведення операцій, пов'язаних з розміщенням облігацій внутрішніх державних позик : Постанова НБУ від 18.06.2003 р. № 248. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0551-03#Text>
3. Про запровадження інституту первинних дилерів на ринку державних цінних паперів :

Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2009 року № 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2009-%D0%BF#Text>

4. ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю : *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/t-bills>

Прицюк Людмила Анатоліївна — кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки, Вінницький національний технічний університет

Prytsiuk Liudmyla A. — Cand. Sc. (Eng), Associate Professor of the Department of Management, Marketing and Economics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia